

MIASTA WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO w świetle *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*

Rzeszów, 23 listopada 2016 r.

Główne zagadnienia w prezentacji:

- ❖ **Europejskie i krajowe uwarunkowania polityki miejskiej**
- ❖ **Cechy sieci osadniczej województwa**
- ❖ **Miasta w *Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020***
- ❖ **Równoważenie procesów rozwojowych w regionie**
- ❖ **Komentarze, podsumowanie**

- ❖ **Miasta uznawane są zarówno za źródło, jak i rozwiązanie bieżących problemów gospodarczych, środowiskowych i społecznych.**
- ❖ **Europejskie obszary miejskie zamieszkiwane są przez dwie trzecie populacji UE. Konsumują one około 80% energii i generują nawet 85% PKB Europy.**
- ❖ **Miasta stanowią siłę napędową europejskiej gospodarki.**
- ❖ **Są one katalizatorami kreatywności i innowacyjności w całej Unii.**
- ❖ **Na obszarach miejskich istnieją stałe problemy, takie jak bezrobocie, segregacja i bieda, które przyjmują najbardziej uciążliwą postać.**
- ❖ **Strategie polityki miejskiej mają szersze, transgraniczne znaczenie, co powoduje, że rozwój obszarów miejskich jest kwestią kluczową dla polityki regionalnej UE.**
- ❖ **W okresie 2014–2020 centralnym aspektem polityki spójności jest jej miejski wymiar. Co najmniej 50% środków EFRR przeznaczonych na ten okres zostanie zainwestowanych w obszary miejskie.**

Debata europejska dotycząca polityki miejskiej

- ❖ **Karta Lipska (2007)** - polityka wobec miast powinna być określona na poziomie krajowym, a resorty powinny dostrzegać znaczenie miast dla realizacji wyznaczonych celów krajowych, regionalnych i lokalnych, a także wpływ swoich strategii rozwoju na miasta
- ❖ **Deklaracja z Toledo (2010)** - podkreślająca znaczenie zintegrowanej rewitalizacji miast dla rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu
- ❖ **OECD Urban Policy Reviews: Poland 2011 oraz Raport wprowadzający MRR „Rozwój miast w Polsce”** - diagnoza najważniejszych trendów rozwoju miast w Polsce, analiza wpływu bezpośredniego i pośredniego polityk rządu oddziałujących na rozwój obszarów miejskich w wymiarach gospodarczym, społecznym i przestrzennym.
- ❖ **Pakt Amsterdamski z 30 maja 2016 r.** – określa zasady agendy miejskiej UE, których zadaniem ma być usprawnienie oraz mobilizacja miast w inwestowanie w kluczowe obszary kształtowania polityki miejskiej, **12 partnerstw**, których zadaniem ma być wspólne opracowanie, a następnie wdrożenie rozwiązań na poziomie polityk unijnych oraz krajowych w ramach 12 wyzwań polityki miejskiej określonych w podpisanym dokumencie.

- ❖ **Strategiczne dokumenty rządowe (KPZK 2030, KSRR, SRK, DSRK)** wskazują różne kierunki i cele rozwojowe wobec obszarów miejskich, zgodnie z ich planami działań potrzebna jest Krajowa Polityka Miejska jako osobny dokument kompleksowo odnoszący się do problematyki miejskiej
- ❖ **Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020** przyjęte przez Radę Ministrów 16 lipca 2013 roku.
- ❖ **Krajowa Polityka Miejska** przyjęta przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 20 października 2015 r.

Definicja:

Krajowa polityka miejska jest celowym, ukierunkowanym terytorialnie działaniem państwa na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz wykorzystania ich potencjałów w procesie rozwoju kraju

Założenia krajowe dotyczące polityki miejskiej

Krajowa polityka miejska służy celowemu, ukierunkowanemu terytorialnie działaniu państwa na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz wykorzystaniu ich potencjałów w procesach rozwoju kraju.

- ❖ **Podjęcie terytorialne** - uwzględnianie specyficznych uwarunkowań i zróżnicowanych potencjałów rozwojowych różnego typu obszarów
- ❖ **Obszary miejskie** - szczególny obszar działań polityki ukierunkowanej terytorialnie, ponieważ to one mają największy wpływ na procesy rozwoju społeczno-gospodarczego
- ❖ **Podjęcie funkcjonalne** – uwzględnienie całych obszarów funkcjonalnych miast, w tym otaczających je obszarów wiejskich

❖ Krajowe dokumenty strategiczne wskazują na model rozwoju ukierunkowany na wspieranie silnych ośrodków, rozwijających się najbardziej dynamicznie, **Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020**, dostrzega również **bardzo ważną rolę miast średnich**.

Włączenie do procesów rozwojowych także mniejszych miast i obszarów wiejskich doprowadzi do:

- ❖ większej spójności w prowadzeniu skutecznej polityki regionalnej na rzecz przeciwdziałania powstawaniu obszarów wykluczenia,
- ❖ poprawy w dostępie do usług publicznych i rynku pracy,
- ❖ ożywienia małych miast,
- ❖ rozwoju rynków lokalnych, a także obszarów wiejskich z wykorzystaniem potencjałów lokalnych

Sejmik Województwa Podkarpackiego – 26 sierpień 2013 r.

Cel:

Efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców.

Wizja rozwoju województwa:

W 2020 roku województwo podkarpackie będzie obszarem zrównoważonego i inteligentnego rozwoju gospodarczego, wykorzystującym wewnętrzne potencjały oraz transgraniczne położenie, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańców.

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

**Województwo podkarpackie zamieszkuje 2.127.657 osób, z czego:
w miastach mieszka 877.671 osób, zaś na wsi mieszka 1.249.986 osób.**

Wskaźnik urbanizacji w województwie wynosi 41,3% i jest najniższy w kraju.

Na obszarze województwa zlokalizowanych jest 51 miast.

Procentowy rozkład populacji miast regionu:

Miasta bardzo małe, o liczbie mieszkańców do 5 tys. – 38%

Miasta małe o liczbie mieszkańców od 5 tys. do 10 tys. - 28%,

Miasta średnie o liczbie mieszkańców od 10 tys. do 30 tys. – 14%,

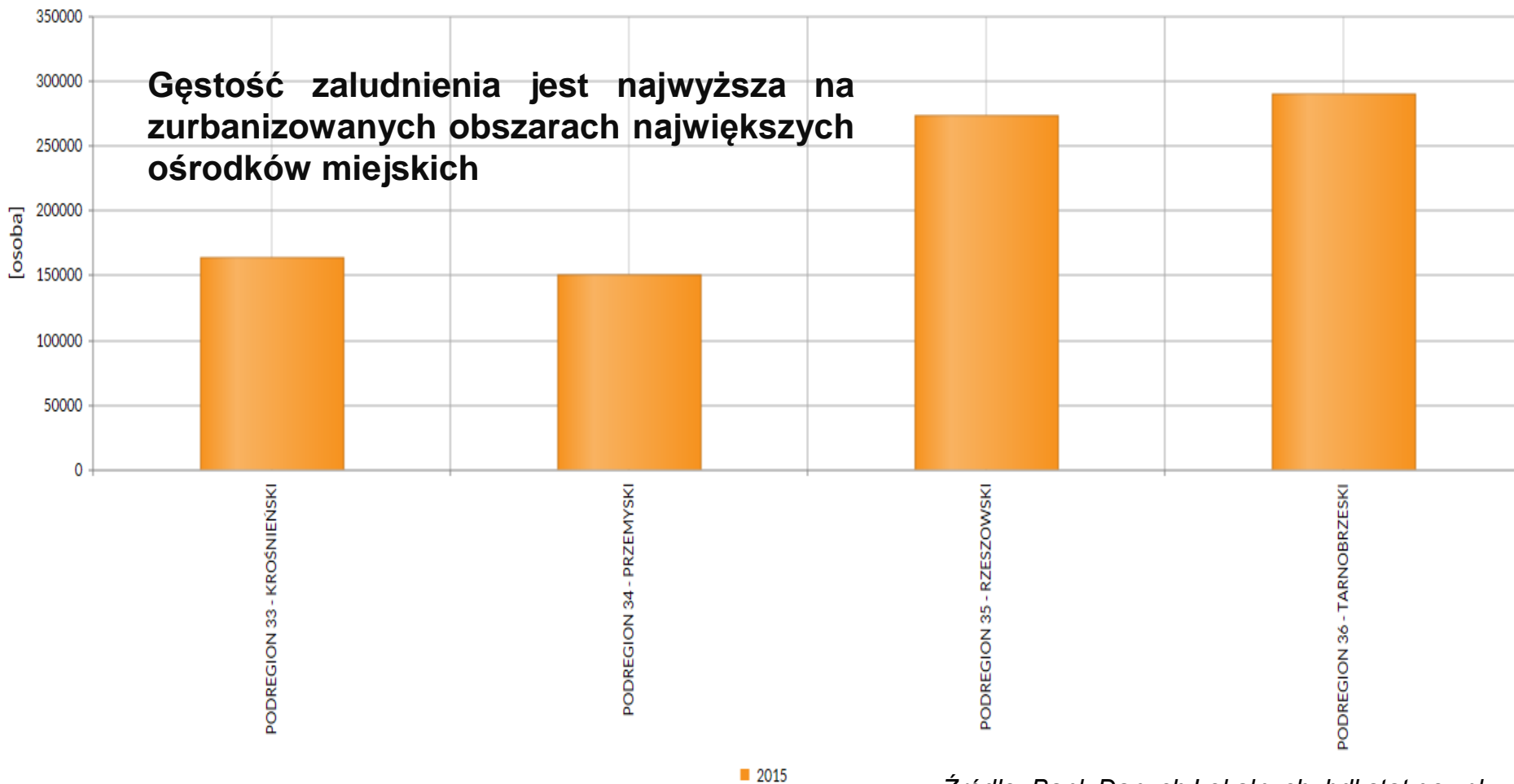
Miasta powyżej 30 tys. mieszkańców – 20%.

Stan ludności w podkarpackich miastach wg. miejsca zamieszkania – podregiony

PODKARPACKIE - Podregiony; Okresy: rok; Lokalizacje: w miastach

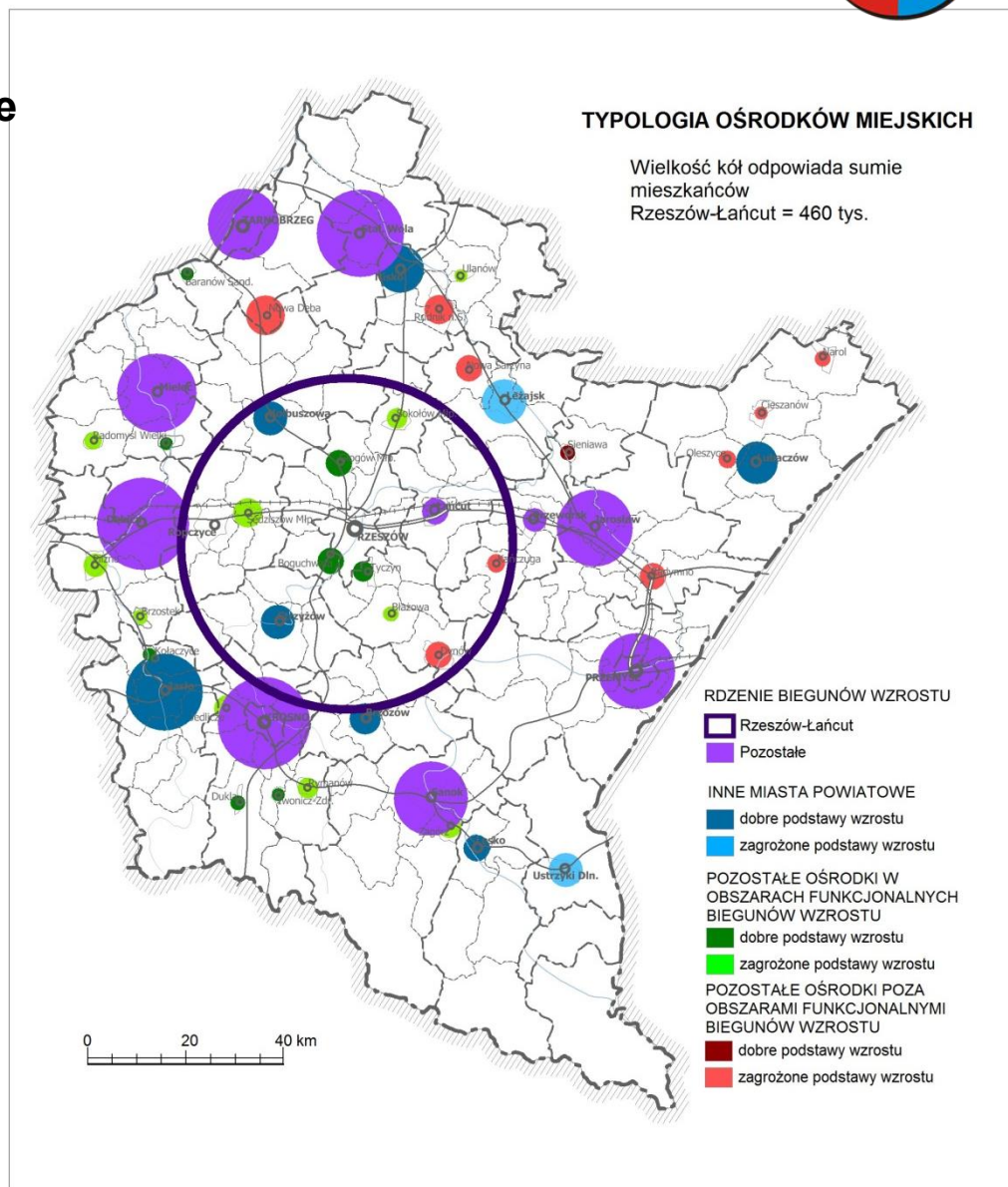

Najslabiej zurbanizowany w województwie jest subregion krośnieński, a najsilniej subregion tarnobrzeski.

Dominującą pozycję w województwie zajmuje Rzeszów, - największy ośrodek miejski regionu i stolica administracyjna województwa.

Układ osadniczy województwa podkarpackiego jest podwójnie policentryczny:

- **Cechuje go regularny rozkład wielkościowy miast, gdyż dominacja Rzeszowa nad pozostałymi miastami regionu nie jest przytłaczająca.**
- **Ośrodki miejskie na obszarze województwa rozmieszczone są równomiernie.**

Funkcje metropolitalne Rzeszowa - rola i znaczenie miasta

- ❖ Rzeszów jest największym ośrodkiem gospodarczym w regionie południowo-wschodniej Polski pełniąc jednocześnie rolę krajowego ośrodka rozwoju.
- ❖ Jest ośrodkiem przemysłowym z dominantą przemysłu lotniczego, informatycznego, chemicznego i rolno-spożywczego z produkcją o znaczeniu krajowym, i międzynarodowym.
- ❖ Stanowi największy rynek pracy w regionie.
- ❖ Realizuje najważniejsze dla regionu funkcje publiczne o znaczeniu metropolitalnym, w tym administracyjne, specjalistycznej opieki zdrowotnej, szkolnictwa wyższego, wysokiej kultury i inne, które powinny decydować o uzyskaniu silnej pozycji konkurencyjnej w wymiarze krajowym i międzynarodowym

Funkcje metropolitalne Rzeszowa - kierunki działań strategicznych

- ❖ Tworzenie korzystnych warunków do trwałego wzrostu gospodarczego w Rzeszowie i jego obszarze funkcjonalnym
- ❖ Wzmacnianie funkcji metropolitalnych realizowanych przez Rzeszów oraz wspieranie rozwoju nowych funkcji zwiększających zakres świadczonych usług wyższego rzędu
- ❖ Rozwój powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego łączących Rzeszów z jego obszarem funkcjonalnym
- ❖ Uporządkowanie gospodarki przestrzennej Rzeszowa i integracja w ramach obszaru funkcjonalnego.

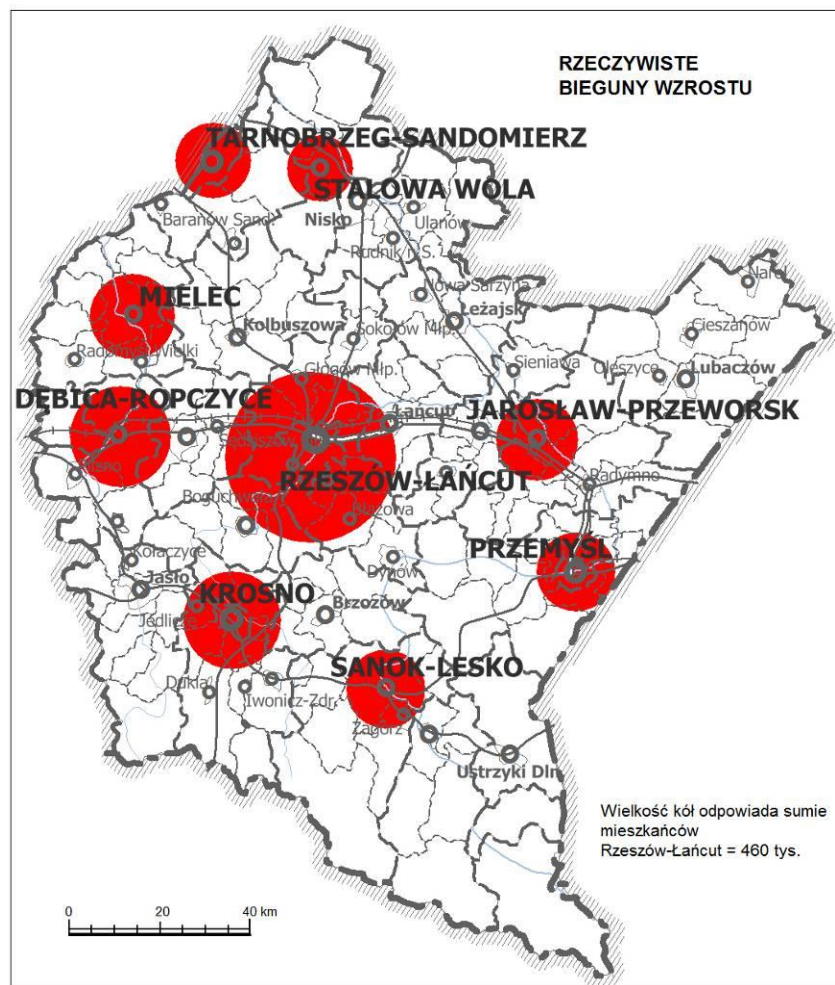

Bieguny wzrostu w województwie podkarpackim

Strategia *Rozwoju*
Województwa – Podkarpackie
2020 wskazuje regionalne
bieguny wzrostu, których
potencjały mają być
szczególnie wzmacniane:

- Rzeszów
- Przemyśl
- Krosno
- Tarnobrzeg
- Mielec
- Stalowa Wola
- Dębica – Ropczyce
- Jarosław – Przeworsk
- Sanok – Lesko
- dodatkowo Lubaczów
(potencjalny biegun wzrostu)

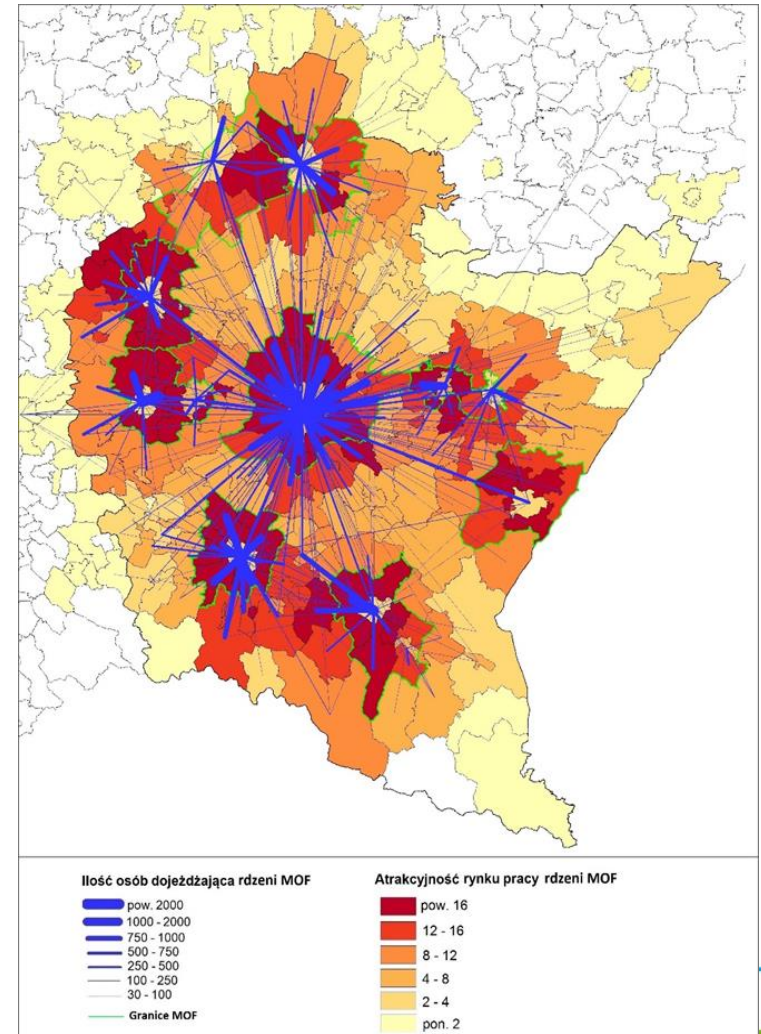
Powiązania funkcjonalne ośrodków miejskich

❖ Jednym z istotnych współczynników policentryczności (obok położenia i wielkości ośrodków) są ich **wzajemne powiązania funkcjonalne**.

❖ W województwie podkarpackim **dominują powiazania z Rzeszowem** oraz bezpośrednio z dużymi ośrodkami poza województwem (w kraju i za granicą).

❖ Wzajemne ciężenia ośrodków miejskich, w tym również wykraczające poza granice administracyjne województwa, **sprzyjają tworzeniu się układów multipolarnych**.

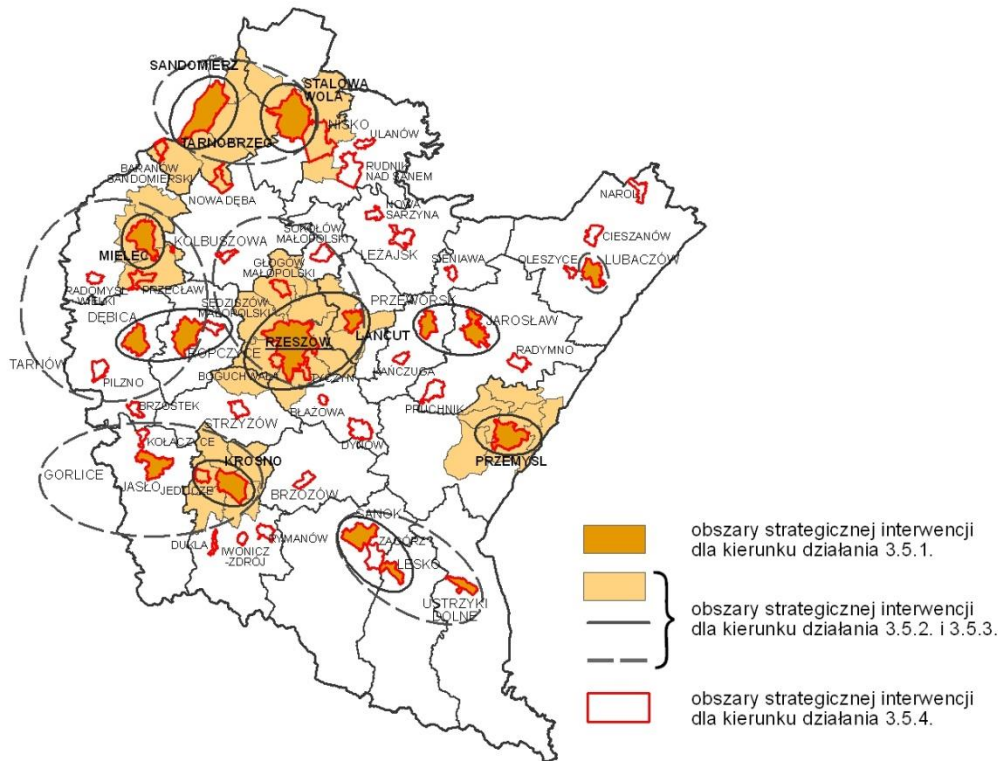
Międzygminne dojazdy do pracy na obszarze województwa podkarpackiego do 12 miast rdzeniowych 9 wyróżnionych MOF w 2011 r. przy uwzględnieniu bufora 30 km od granicy województwa

Regionalne bieguny wzrostu – uwarunkowania

- ❖ Rozmieszczenie biegunów wzrostu na obszarze województwa oraz ich położenie względem Rzeszowa jest ogromnym potencjałem.
- ❖ Szansa równomiernego rozwoju województwa oraz zapewnienia wysokiego stopnia zintegrowania regionalnego systemu osadniczego.
- ❖ Regionalne bieguny wzrostu pełnią rolę węzłowych centrów wzrostu, koncentracji funkcji gospodarczych i świadczenia usług o charakterze publicznym.
- ❖ Ich znaczenie dla obsługi mieszkańców wymaga wzmocnienia pełnionych funkcji, głównie w obszarach: gospodarki, produkcji, edukacji i nauki, ochrony zdrowia oraz turystyki.
- ❖ Działania na rzecz tworzenia miejsc pracy, polepszenia warunków życia oraz zwiększenia dostępności do usług dla mieszkańców tych ośrodków i otaczających je obszarów funkcjonalnych.
- ❖ Polityka miejska - poprawa ładu przestrzeni sprzyjająca rozwojowi ośrodków miejskich.

Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu

opracowanie graficzne: Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie

- ❖ Wzmocnienie roli biegunów wzrostu w świadczeniu usług publicznych oraz usług wyższego rzędu, a w szczególności wzmacnianie potencjałów wyróżniających je w skali krajowej
- ❖ Rozwój potencjału gospodarczego biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne
- ❖ Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu
- ❖ Rewitalizacja przestrzeni miejskiej

Wspieranie procesów rozwojowych - rozwój infrastruktury transportowej

Rys. Zakres wsparcia transportu drogowego w okresie 2004-2015

Rys. Zakres wsparcia transportu drogowego w okresie 2014-2023

Inwestycje kolejowe w województwie podkarpackim
w okresach programowania 2004-2006 oraz 2007-2013.

Nazwa	Długość	Koszt całkowity (w tys. zł)	Źródło finansowania	Data ukończenia	Numer linii kolejowej
Modernizacja linii kolejowej E30/C-E30, odcinek Kraków - Rzeszów etap III. POIiŚ 7.1-30	138,7	3 464 798,9	POIiŚ	2016	91
Poprawa dostępności linii kolejowej poprzez przebudowę niektórych elementów infrastruktury na odcinkach linii kolejowej nr 106 Rzeszów – Jasło (bez odcinka Boguchwała – Czudec)	41,46	131 539,7	RPO	2014	106
Poprawa dostępności linii kolejowej poprzez przebudowę niektórych elementów infrastruktury na odcinkach linii kolejowej nr 108 Stróże – Krościenko	16,67	51 391,9	RPO	2013	108
Rewitalizacja odcinka Przybówka - Jasło oraz przebudowa mostu w km 19,837 linii kolejowej nr 106 Rzeszów - Jasło	16,98	43 061,7	RPO	2014	106
Modernizacja linii kolejowej nr 25 na odcinku Skarżysko Kamienna - Ocice	86,687	400 202,6	budżet państwa	2016	25
Modernizacja linii kolejowej nr 91 Kraków Główny Osobowy - Medyka i linii nr 92 Przemyśl – Medyka, odcinek Rzeszów – granica państwa	79,4805	443 347,8	budżet państwa	2016	91, 92
Modernizacja linii kolejowej Rzeszów – Warszawa przez Kolbuszową, etap I	67,4	178 150,0	budżet państwa	2009	71

❖ **Degradacja ośrodków subregionalnych i osłabienie warunków ich rozwoju**

Pogarszanie się sytuacji społeczno-ekonomicznej, brak odpowiednich instrumentów wspierania roli ośrodków subregionalnych.

❖ **Niekorzystne tendencje demograficzne i migracyjne**

Niski przyrost naturalny, odpływ ludzi aktywnych (młodych, wykształconych) ze wsi do miast oraz poza granice województwa i państwa.

❖ **Wzrost dysproporcji pomiędzy miastem a wsią**

W zakresie dostępności do podstawowych usług publicznych, niskie tempo rozwoju infrastruktury technicznej, ekonomicznej i społecznej na obszarach wiejskich.

❖ **Spowolnienie i ograniczenie inwestycji infrastrukturalnych oraz opóźnienie w realizacji kluczowych dla kraju projektów informatycznych**

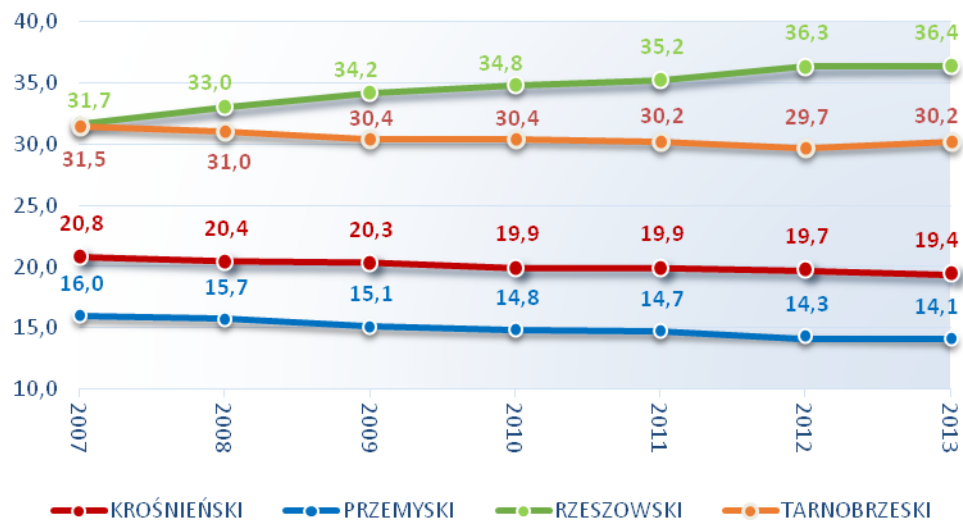
Ograniczona dostępność transportowa województwa, a także brak możliwości uruchomienia na poziomie regionalnym usług centralnych.

Pogłębiające się zróżnicowanie terytorialne

W województwie podkarpackim widać bardzo silne zróżnicowania wewnątrzregionalne: północ i zachód – południe i wschód.

Wykres: Produkt Krajowy Brutto ogółem (w cenach bieżących) dla podregionów województwa podkarpackiego w latach 2007 – 2013, województwo = 100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

- ❖ *Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackie 2020* podejmuje **zagadnienia rozwoju wszystkich ośrodków miejskich w województwie**.
- ❖ Strategia uwzględnia hierarchię ośrodków miejskich i stosownie do tego określa rozwój ich funkcji.
- ❖ Policentryczna sieć osadnicza oraz tworzące się sieci ciężarów grawitacyjnych miast regionu stanowią szansę do stworzenia swoistej sieci przepływu procesów rozwojowych
- ❖ Przewiduje **wzmacnianie funkcji metropolitalnych stolicy województwa** – pozytywne oddziaływanie na pozostałe tereny i podniesienie konkurencyjności regionu w skali krajowej i międzynarodowej.
- ❖ Rozwój miast województwa podkarpackiego wymaga **rozwoju powiązań gospodarczych i partnerstw gospodarczo–społecznych** pomiędzy miastami subregionalnymi oraz Rzeszowem, a także ich **specjalizacji pod kątem nowoczesnych dziedzin przemysłu i usług**.

- ❖ **Wsparcie miast i przeciwdziałanie dywergencji w regionie: wsparcie ZIT, dedykowane konkursy dla MOF, preferencje dla obszarów wymagających szczególnego wsparcia.**
- ❖ Dalsza poprawa **jakości zarządzania i współpracy** na obszarach miejskich, w tym w obszarach funkcjonalnych miast.
- ❖ Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej województwa **ma stanowić element budowania potencjału rozwojowego regionu.**
- ❖ Rozprzestrzenianie się procesów rozwojowych warunkowane jest rozwojem Infrastruktury, głównie transportowej i telekomunikacyjnej
- ❖ **Konieczność prowadzenia stałego monitoringu zjawisk społeczno-przestrzennych w regionie, w tym na obszarach miejskich.**

Regionalne Obserwatorium Terytorialne – ważny element systemu monitorowania SRW

- ❖ **monitorowanie osiągnięcia celów i priorytetów strategii** rozwoju województwa podkarpackiego (*raporty roczne i trzyletnie z realizacji Strategii rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*)
- ❖ **prowadzenie badań i analiz** dotyczących aktualnej sytuacji, tendencji rozwojowych i prognozowania zmian społecznych, gospodarczych i przestrzennych województwa na potrzeby zarządzania strategicznego oraz służących optymalizacji podejmowanych decyzji w zakresie wyznaczania podstawowych kierunków rozwoju regionu,
- ❖ Zlecenie niezbędnych tematycznych **raportów i ekspertyz zewnętrznych** (*m.in. Miasta Województwa Podkarpackiego. Perspektywy rozwoju*).
- ❖ **Współpraca** z jednostkami dysponującymi danymi statystycznymi m.in. Urzędem Statystycznym w Rzeszowie (*Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej powiatów województwa podkarpackiego*)

Dziękuję za uwagę

dr Paweł Wais
Z-ca Dyrektora Departamentu Rozwoju Regionalnego

Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
Departament Rozwoju Regionalnego;
e-mail: p.wais@podkarpackie.pl